

YARGI REFORMU: 2. YAZIM:

1.PAKETİN TEMEL AMAÇLARINDAN BİRİ: BAZI SUÇLARLA İLGİLİ YARGI YÜKÜNÜ (VE CEZAEVİ NÜFUSUNU) AZALTMAK. [“ÖZGÜRLÜKLERE” İLİŞKİN MADDELER FAYDALANAMAYACAK]

Mahkemelerin aşırı dava yükü (Anayasa Mahkemesinde 47,000, Danıştay’da 175,000, Yargıtay’da 500,000+ derdest dosya) ve cezaevinde 265,000 kişi (2000 yılında bu rakam 50-60,000 civarıydı; %400 artış!) olduğu düşünülürse, bu yanlış bir hedef değil. Ancak teklif edilen 3 temel değişiklikte önemli sorunlar var. Komisyonlarda iyi tartışılmalı/tadil edilmeli:

1- “KAMU DAVASI ERTELEMESİNİN” KAPSAMI BİRAZ GENİŞLETİLİYOR: (CMK 171)

Kanunda üst sınırı 2 yıl (*şu an 1 yıl*) veya daha az süreli hapis cezası olan suçlarda; Savcı, kamu davası açılmasını 5 yıl erteleyebilecek. *Şartlardan biri (önceden de böyleydi) “şüphelinin suç işlemekten çekineceği” inancı. İlgili kişi 5 yıl “kontrol altında” olacaktır...*

CMK 171/6/b ile istisnalar teklif edilmiş; kamu görevlisine karşı işlenen suçlar hariç tutulmuş. Bu yüzden - net olmasa da - TCK 301, 125/3 - faydalanamayacak diye anlıyorum. Zaten “ifade özgürlüğü” açısından tek faydalanabilen maddeler bunlardı (diğerleri hep 2 yıl üstü); bunlar da *özellikle istisna (kapsam dışı) tutulmuş*. [*Hep altını çiziyorum; TCK 301 ve 125/3’ü okuduğunuzda “ağır suçlar” gibi gözükabilir, ancak maalesef son yıllarda *basit iktidar eleştirileri* dahi bu maddelerden hapis cezası ile sonuçlanmıştır, sorun burada]. İstisna kapsamı konuşulmalı.

2- “SERİ MUHAKEME USULÜ” GETİRİLİYOR: (CMK 250)

Seri Muhakeme Usulü (“SMU”) ABD’de olan “*plea bargaining*” (“cezanın azaltılması için pazarlık” diye tercüme edilebilir Türkçeye) den esinlenmiş. Özetle, belli suçlar için, Savcıya, cezaı esaslı oranda azaltma yetkisi veriliyor. Kurulan sistemi riskli buluyorum:

Birinci sorun: Neden bu kapsam? SMU’dan faydalanabilecek 13 suç türü sayılmış. Kapsam kanaatimce tartışılmalı. Örneğin; parada sahtecilik, resmi belgede yalan beyan, ateşli silahlar, Orman Kanunu (Mde 93Mde 17; *orman alanına izinsiz inşaat*) suçları SMU’dan faydalanabilecek. [“ifade özgürlüğü” açısından sorunlu maddelerden hiçbiri bu kapsamda

sayılmamış].

- Neden bu suçlar? Örneğin, orman arazisine izinsiz inşaat yapan biri belki de neredeyse cezasız kurtulacak; suçu işlediğinin tespitine rağmen sanığa sadece 3 ay ceza verebilir. Bu yeni ihlalleri teşvik etmez mi? Zaten çevre/doğa konularında gerileyen ülkemiz için doğru mesaj/vizyon olduğunu düşünmüyorum.

İkinci sorun: Mahkemeden Savcıya esaslı yetki transferinde. Sistem şöyle işleyecek (özetle): SMU şüpheliye teklif edilir. Şüpheli kabul ederse uygulanır. *Savcı; cezanın alt ve üst sınırı arasında tespit edeceği temel cezadan yarı oranında indirim uygular.* Savcı sonra talebini Mahkemeye sunar. Mahkeme şüpheliyi dinler, “SMU şartları var” derse, “talepte belirlenen yaptırım doğrultusunda hüküm kurar”. Özetle; SMU kapsamındaysa, esasen Kararı Savcı vermiş oluyor, Mahkeme onaylıyor: Her ne kadar itiraz mümkün olsa da, bu yargı sistemimize çok uygun olmayan bir yapı. Adeta Mahkemeden Savcılara esaslı bir “yetki transferi”.

Aynı şekilde, teklif edilen Madde 250/6’ya göre: Savcıya, Hükümün Açıklanmasının Geriye Bırakılması (HAGB) kararı verme hakkı tanınıyor. Şu an bu yetki sadece Mahkemelerde var.

ÖZETLE: Getirilen “Seri Muhakeme Usulü”, Savcının takdirine kalmış büyük indirimler (“cezasızlık”) olanağıdır. Bazı suçlar için sistem düşünülebilir, ancak kapsamı konuşulmalıdır; “rant” suçlarına teşvik olmamalı (ormana inşaat, parada sahtecilik), şiddeti teşvik etmemeli (ruhsatsız silahlanmaya koruma gibi). Özellikle sayılan suç türlerine bakarsak; istismara açık bir sistem olma riskini taşıyor. Yargı sistematiğimiz açısından da Mahkemeden Savcıya esaslı yetki devri sorun yaratabilir [yaptırım konusunda son söz yine Mahkemede olmalıdır diye düşünüyorum].

3-“BASİT YARGILAMA USULÜ” GETİRİLİYOR: (CMK 251)

Ceza üst sınırı 2 yıl veya daha az hapis olan suçlarda; dosya üzerinden (duruşmasız) yargılama usulü teklif ediliyor.

“BERAAT” kararı verilmediği sürece; duruşmasız yargılamayı ceza sisteminde doğru bir yaklaşım olarak görmüyorum. Neticede Mahkeme cezanın infazını ertelese de; sanık bir ceza almış olacaktır. Ve “riskli”, denetim altında (tekrar suç işlememesi gereken) bir sürece girecektir. Bu yüzden, duruşmada kendini ifade etmesi çok önemli; kendini ifade etse belki de

beraat alacaktır...

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 6 "Adil Yargılanma Hakkı" düzenlemeleri ile çelişki yaratabileceğini düşünüyorum.

İtiraz edilirse duruşma olur diye bir "koruma" düzenlenmiş; ancak herkesin bu hakları kendisine iyi anlatacak bir avukatı yok. Pratikte, birçok kişi bundan faydalanmayacaktır. Birçok yanlış/haksız karara yol açabilir; ayrıca mahkemeler kolayca kaçıp dosya üzerinden hapis cezası verip ama "HAGB" kararı verebilirler. Gereksiz yere insanlar ceza almış olurlar.

- İleride yeni "yap-boz" düzenlemelerine yol açmamak için bu 3 düzenlemenin kapsamı da, usulü de, istisnaları da Komisyonda etraflıca tartışılmalı.

Saygılarımla,

Av. Ece Güner Toprak.